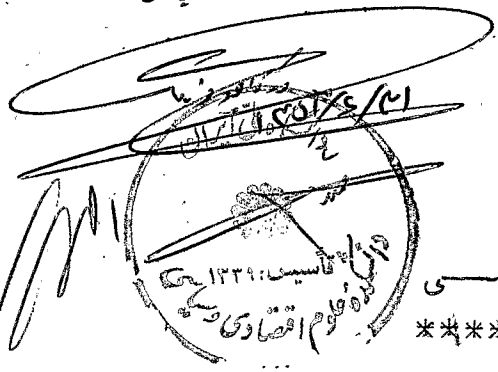

۱۷۱۶

ماده ۱۰۵/۶/۲۱

دانشگاه ملی ایران

دانشکده علوم اقتصادی و سیاسی

پایان نامه :

برای دریافت درجه فوق لیسانس اقتصاد

.....

موضوع :

* بررسی امکانات توسعه صنعتی و اقتصادی استان مازندران *

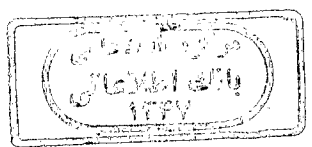
.....

براهنمائی :

استاد ارجمند جناب آقای دکتر منوچهر فرشته گ

.....

بهمن سلیمانی نسوری

۱۷۱۶

صفحه	ماده
۴	مقدمه اول - استان مازندران
۴	فصل اول : اوضاع طبیعی و جغرافیائی
۴	۱ - موقعیت و مساحت
۵	۲ - وضع عمومی طبیعی
۵	الف - زمین شناسی
۶	ب - کوهها
۸	ج - نوع خاک
۱۱	۳ - آب و هوا و بارندگی
۱۲	۴ - منابع طبیعی آب
۱۲	الف - آبهای سطحی
۱۸	ب - آبهای زیرزمینی
۳۱	فصل دوم : ساختمان اقتصادی
۳۱	بخش اول : جمعیت شناسی و نیروی انسانی
۳۱	۱ - جمعیت و انواع توزیع آن
۳۵	۲ - نیروی انسانی
۳۸	۳ - آموزش و تخصص
۴۰	۴ - بهداشت
۴۵	بخش دوم : راه و ارتباطات
۴۵	الف - راهها
۴۹	مشکلات و پیشنهادات راهها
۵۱	ب - مخابرات
۵۱	۱ - تلفن
۵۵	۲ - کاریر
۵۵	۳ - تلگراف
۵۵	۴ - استفاده از سیستم ماکروویو

۵۸	بخش سوم : منابع موجود انرژی
۵۸	برق
۶۵	فصل سوم : بخشهای اقتصادی
۶۵	بخش اول : صنایع و معادن
۶۵	الف - صنایع
۶۵	۱- صنایع ماشینی
۹۷	مشکلات و پیشنهادات صنایع
۱۰۴	۲- صنایع دستی مازندران
۱۱۷	پیشنهادات صنایع دستی
۱۱۸	۳- صنعت جهانگردی
۱۲۷	مشکلات و پیشنهادات صنعت جهانگردی
۱۲۹	ب - معادن
۱۳۴	بخش دوم - کشاورزی و دامداری
۱۳۴	الف - کشاورزی
۱۵۴	مشکلات و پیشنهادات کشاورزی
۱۵۶	ب - جنگلهای استان مازندران
۱۶۳	علل خرابی جنگلها
۱۶۶	ج - دامداری
۱۷۰	پیشنهادات دامداری
۱۷۲	د - شیلات
۱۸۲	بخش سوم : بازرگانی
۱۶۰	قسمت دوم - شهرستانهای مازندران
۱۶۰	شهرستان گرگان
۲۲۱	شهرستان گنبدکاووس
۲۴۲	شهرستان بابل
۲۵۹	شهرستان ساری
۲۸۴	شهرستان شاهی

۳۰۳	شهرستان آمل
۳۲۸	شهرستان شمشوار
۳۳۶	شهرستان بهشهر
۳۵۲	شهرستان نوشهر
۳۷۶	شهرستان نور
۳۸۶	قسمت سوم : خلاصه گزارش و پیشنهادات
۳۸۶	موقعیت و وضعیت طبیعی
۳۸۹	منابع آب
۳۹۸	برق
۳۹۹	گاز
۳۹۹	راهها
۴۰۰	مخابرات
۴۰۲	معادن
۴۰۳	منابع دریایی
۴۰۶	کشاورزی
۴۱۸	دامداری
۴۲۱	جنگلها
۴۲۲	صنایع
۴۴۱	جهانگردی
۴۴۵	بازرگانی

”مقدمه“

انقلاب اکتبر ۱۹۱۷ روسیه شو روی همراه با دگرگونی‌هایی که در بنیاد نهادهای اقتصادی و نهادهای سیاسی این کشور پیدا آورد، توجه بسیاری از مفسرین و متفکرین را به آینده اقتصاد روسیه جلب نمود. بدون تردید با اضمحلال مالکیت خصوصی در شوروی افرادی که هنوز تحت تأثیر عقاید لیبرال و نفع شخصی و اندیشه سود را محرک رشد و توسعه اقتصادی میدانستند بیش از دیگران آینده‌یوس کنندگان را برای این کشور پیش بینی مینمودند.

اما در قرن بیستم تنها پیش‌نگری این افراد تحقق نیافت، بلکه رشد و توسعه اقتصادی جالب‌تر از آنچه روسیه سایر کشورهای را که از اصول و ضوابط اقتصاد آزاد پیروی میکردند بر آن داشت. با تجدید نظر در این اصول تا حدودی اقتصاد برنامه‌های را پذیرا شدند و کم‌کم پیش‌آنها را کنارگذاشتند. نتیجه هم اکنون بر حسب شدت و وسعت برنامه‌ریزی، کشورهای جهان به دو گروه بلوک شرق و غرب تقسیم گردیده‌اند. در کشورهای بلوک غرب مبنای برنامه‌ریزی تئوریهایی است که بوسیله جان مینارد کینز به عالم اقتصاد معرفی گردیده است. این کشورها با پیروی از اصول اقتصاد آزاد و استفاده از بهترین روشهای برنامه‌ریزی کوشیدند تا در ضمن دستیابی به بالاترین سطح رشد و توسعه، هماهنگی و همسازی بین متغیرهای اقتصادی بوجود آورند.

از طرف دیگر نیز کشورهای که صرفاً از اصول اقتصاد سوسیالیستی پیروی میکردند، ضمن گامی به مزایای اقتصاد آزاد تا حدودی از ضوابط اولیه این سیستم صرف‌نظر نمودند و در قالب سیستم سوسیالیستی تا حد امکان روشهای اقتصاد کاپیتالیستی را مورد بهره‌برداری قرار دادند. در قرن بیستم هیچکدام از کشورها در شرایطی قرار ندارند که فقط از اصول و خط مشی‌های اقتصاد سوسیالیزم و یا کاپیتالیسم بطور کامل پیروی کنند.

اما نکته مهم اینکه یقیناً ”میزان رشد و توسعه اقتصادی کاملاً نماینده و مفسر رفاه فردی و توزیع عادلانه مزایای حاصل از رشد و توسعه نیست و یا اینکه از جانب دیگرگویی بهره‌برداری موزون و هماهنگ مکانات ناحیه‌ای نمیباشد. توضیح اینکه رفاه فردی و توزیع عادلانه ثروت بدان مفهوم است که مکانات و شرایط زیست در تمام نقاط یک کشور یکسان باشد. باید توجه داشت که در ترمینولوژی

مذکور هدف این نیست که تمام افراد يك اجتماع در شرایط مساوی و یکسان زندگی کنند بلکه مقصود آن است که در مقابل افراد يك جامعه توزیع امکانات و شرایط زندگی در نواحی مختلف یکسان باشد و هر کس به تناسب فعالیت خویش از این امکانات بهره برداری نماید. این امر ایجاب مینماید که کلیه نقاط کشور بطور هماهنگ و موزون بسوی يك اقتصاد مرفعی در حرکت باشند. با توجه به مطالب بالا چنین استنتاج میگردد که در دایره برنامه ریزی جامع آنچه برنامه‌های ناحیه‌ای قرار دارد که ضمن انطباق با امکانات اقتصادی آن منطقه هدفهای رشد و توسعه ملی را نیز تعقیب نمایند و این خود بررسی و تجزیه و تحلیل امکانات اقتصادی نواحی مختلف يك کشور را الزام آور میسازد.

یکی از اهم مشکلاتی که در زمینه حصول به هدفهای مذکور در کشورهای توسعه‌یافته و کشورهای که فاقد سوابق و تجربیات متعدد در امر برنامه ریزی میباشند، فقدان و یا کمبود آمارهای مورد نیاز است (مانند ایران). با توجه باینکه در هر برنامه ریزی ابتدا باید شرایط موجود در قالب ارقام بصورت جدول آماری شناخته شوند و سپس با تعیین سیاستها و خط مشی‌های مناسب رونق نیل به هدفهای مطلوب مشخص گردد. به خوبی روشن میشود که فقدان این اطلاعات تا چه حد برنامه ریزی را با مشکلات و موانع بسیار مواجه میسازد.

سازمانها و موسسات مربوطه در ایران نیز با آگاهی از این امر، به توالی گروههای مختلف علمی را جهت بررسی و شناخت نواحی مختلف کشور به نقاط مورد نظر اعزام میدارند که این گروهها با برقراری ارتباط و تماس نزدیک با اهالی ناحیه مورد مطالعه اطلاعات مورد نیاز را جمع‌آوری و امکانات مذکور را بررسی مینمایند. در نتیجه اطلاعات و جدول جمع‌آوری شده در این نوع گزارشات غیر از اظهارات اهالی مقیم هر ناحیه و مشاهدات عینی فاقد هرگونه مآخذ و منبعی است در تهیه و تنظیم بررسی حاضر نیز همراه با سایر افرادی که از سازمانهای مسئول جهت بررسی اقتصادی ناحیه مازندران اعزام گردیده بودند، ضمن اقامت یکماهه در این منطقه

وبازدید کلیه واحدهای صنعتی و کشاورزی کوشش نمودم تا امکانات اقتصادی ناحیه مورد بحث را با شناخت موقعیت موجود بررسی و تجزیه و تحلیل نمایم.

بهمن سلیمانی

نقشه استان مازندران

دریاچه مازندران

حدود استان و شهرستانها

مرکز استان

مرکز شهرستان

مرکز

علاقم

قسمت اول - استان مازندران

فصل اول: اوضاع طبیعی و جغرافیائی

۱- موقعیت و مساحت

استان مازندران از شمال بدریای مازندران و کشور اتحاد جماهیر شوروی و از شرق به استان خراسان از جنوب به فرمانداریکل سمنان و استان مرکزی و از مغرب به استان گیلان محدود می باشد .

استان مازندران در حدود ۴۷۳۶۵ کیلومتر مربع مساحت دارد و بین ۳۵ درجه و ۴۷ دقیقه تا ۳۸ درجه و ۸ دقیقه عرض شمالی و ۵۰ درجه و ۱۶ دقیقه تا ۵۶ درجه و ۱۰ دقیقه طول شرقی از نصف النهار قرار گرفته است .

استان مازندران شامل ده شهرستان و ۳۴ بخشداري بشرح زیر است :

شهرستانها و بخشهای تابعه

شهرستان	بخشهای تابعه
۱- گرگان	۱- حومه ۲- علی آباد ۳- کردکوی ۴- بندرشاه
۲- گنبد کاووس	۱- حومه ۲- مراوتپه ۳- کولان (کلله) ۴- مینودشت
۳- بابل	۱- حومه ۲- بابلسر ۳- بندپی
۴- ساری	۱- حومه ۲- دودانگه (کهنه ده) ۳- چهاردانگه (کیاسر)
۵- شاهی	۱- حومه ۲- سوادکوه (پل سفید)
۶- آمل	۱- حومه ۲- لاریجان
۷- شهبسوار	۱- حومه ۲- رامسر

شهرستانها و بخشهای تابعه

شهرستان			بخشهای تابعه
۸- بهشهر	۱- حومه	۲- گلوگاه	۳- بانهسر
۹- نوشهر	۱- حومه	۲- چالوس	۳- کلاردشت
۱۰- نور (سولده)	۱- حومه	۲- چستان	۳- بلده

استان مازندران در سرشماری آبانماه ۱۳۴۵ دارای ۲۲ شهر (نقاط بیش از پنج

هزار نفر) و ۱۳۴ دهستان بوده است.

۲- وضع عمومی طبیعی

الف - زمین شناسی :

قدیمیترین تشکیلات زمین شناسی در منطقه مازندران مربوط به دوران دوم میباشد این دوران شامل تشکیلات ژوراسیک زیرین متشکل از فلیش و شیست و ماسه سنگ توأم با رگه های ذغالی است. ژوراسیک فوقانی که روی ژوراسیک زیرین قرار گرفته دارای تشکیلات آهکی است.

دوران کرتاسه با تشکیلات آهکی مشخص بوده و بعد از آن دوران سوم با ماسه سنگهای خشن و متناوب با لایه های زرد رنگ رسی قرار گرفته است.

دوران چهارم با تپه های کم ارتفاع لسی که دارای منشأ تشکیلات بادی بوده و توأم با آبرفت مخروط افکنه های رودخانه ها است مشخص میشود.

تشکیلات دامنه‌ای البرز متشکل از کرانیت و یلوکهای بازالتی آهک و ماسه سنگ میباشد . قسمتهای جنوبی دشت از رسوبات مخروط افکنه‌ای رودخانه‌های هراز و بابل و تالار که از ارتفاعات البرز سرچشمه میگیرند پوشیده شده است . در منطقه گرگان و دشت تشکیلات زمین شناسی دوران اول تا چهارم دیده میشود :

دوران اول شامل ماسه سنگ ، ترمز و تشکیلات آهنی ؛ یستی کوبونیفرکه با ضخامت زیاد ناودیس (سنگینال) اصلی منطقه را تشکیل داده است میباشد .

دوران دوم فاقد تشکیلات تریاس بوده و از دوره ژوراسیک ماسه سنگ و شیسست مشاهده میگردد و از رسوبات کرتاسه تشکیلات آهکی رامیتوان نام برد . دوران سوم شامل مارن مربوط به دوره پلیوسن با گسترش کم بصورت تاقدیس کوچک در شمال گنبد دیده میشود .

دوران چهارم نیز بارخساره (فاسیس) مشخص تیه‌های لسی و آبرفتهای دوران چهارم و تشکیلات دریاچه‌های مشخص میگردد . اراضی یست ناحیه گرگان و دشت کناره دریای مازندران از سطح دریاهای اقیانوسها نیز یائین تراست و قسمتی از زمینها بعلت ارتفاع کم بصورت باتلاق و مرداب درآمده است . در این منطقه حداقل ارتفاع ۲۲ متر و حداکثر ارتفاع در حدود ۳۸۴۹ متر است .

ب - کوهها

بخش عمده ای از سلسله جبال البرز در استان مازندران قرار گرفته ، سلسله اصلی جبال البرز به سه قسمت تقسیم میشود . قسمت اول آن از کوههای طالقان شروع تا دره هراز آمل امتداد دارد و شامل دورشته است .

رشته اول کوههای تنکابن و کلارستاق و کجور است که نسبت به سایر رشته ها

کم ارتفاع تروولی مستور از نباتات جنگل میباشد .

رشته دوم کوههای لاریجان و نوراست که در قسمت شمالی آن جنگلهای انبوه و چمن زارها قرار گرفته و در قسمت بیلاقی آن قله های سنگلاخ و معادن و آبهای معدنی بسیاری وجود دارد . قله دماوند که مرتفع ترین قله البرز محسوب میشود در رشته اخیر قرار گرفته است .

قسمت دوم سلسله جبال البرز بین دره هراز و رود تجن قرار گرفته که دارای سه رشته بشرح زیر میباشد :

رشته اول که شامل تپه های شمالی با ارتفاع کم و پوشیده از جنگلهای و معادن میباشد .

رشته دوم کوههای سواد کوه است که در قسمت شمالی دارای جنگلهای زیاد و در قسمتهای جنوبی چمن زارها و مراتع بیشمار دارد . قله بندی با ارتفاع ۳۰۱۰ متر در این رشته قرار دارد .

رشته سوم کوههای فیروز کوه است که قسمت جنوبی آن دارای تپه های خشک آهکی و گچی و قسمت شمالی آن دارای مراتع سبز و خرم بوده و در فیروز کوه و دو شعبه میشود که یکی بطرف شمال یعنی شیرگاه و شاهی و ساری و دیگری بطرف سمنان میرود .

قسمت سوم کوههای هزار جریب است که شامل تپه های یست میباشد و رود های بسیاری آنها را قطع کرده رسوبات زیادی را بطرف خلیج گرگان میبرند . در طرف جنوب کوههای نسبتاً مرتفعی وجود دارد که جهان مورایی از آنهاست و پوشیده از جنگل میباشد .

هزار جریب دارای رشته های بسیار و قلاتهای مرتفع پوشیده از چمن است . در منطقه گرگان و دشت قسمت جنوب و شرق را کوهستان تشکیل داده که بحدود دامغان و شاهرود و خراسان منتهی میشود . کوههای این قسمت بطور موازی و جهت آنها شرقی و غربی میباشد . این کوهها دنباله رشته البرز میباشد .

شاهکوه مهمترین و مرتفعترین کوههای گرگان است که رشته‌های آن در نواحی مختلف این ناحیه بنا‌های قزلق، حاجی‌آباد، زیارت، گله‌چال، تالو، بنده کوه، غل بیلاق، الدیا و مازیکش نامیده میشود. این رشته کوه کوه دشت گرگان را از فلات مرکزی ایران مجزا میکند دارای دو قسمت شاهکوه بسالا و شاهکوه بائین می‌باشد. قله شاهکوه ۳۷۶۲ متر ارتفاع دارد و قله آن مضرس و اغلب پوشیده از برف است.

ج - نوع خاک

خاکهای مازندران محدودیت چندانی برای کشاورزی ایجاد نمیکند نوع محدود گاه بصورت نئیدرو مورفی (*Hypomosses*) ناشی از آبیاری برنجزارهاست یا بصورت شور در قسمتی از خاکهای ناحیه گرگان می‌باشد. براساس مطالعاتی که در اراضی واقع بین آله‌رود و سیاه‌رود انجام گرفته اراضی منطقه برای برنج و سایر کشتها بشرح جدول ۱ طبقه بندی گردیده است. از نظر کشت برنج بیش از ۳۵٪ زمینها در درجه یک قرار دارند در صورتی که این رقم در مورد سایر کشتها به ۲/۸٪ تقلیل می‌یابد. ضمناً "مقدار زمین مناسب برای کشت محصولات بخیر از برنج (زمینهای درجه یک و دو سه) بیش از ۹۰٪ کل مقدار زمین است که درصد بسیار بالائی می‌باشد."

جدول شماره ۱

" طبقه بندی استعداد اراضی دشت مازندران "

درصد	مساحت اراضی مناسب برای کشت سایر محصولات (هکتار)	درصد	مساحت اراضی مناسب برای کشت برنج (هکتار)	نوع خاک
۳/۸	۸۴۴۴	۳۵/۵	۷۹۷۶۴	درجه ۱
۳۷/۳	۸۳۶۴۹	۲۳/۲	۵۲۰۸۵	درجه ۲
۴۹/۵	۱۱۰۷۴۸	۱۷/۱	۳۸۲۸۷	درجه ۳
۵/۹	۱۳۱۹۰	۱۱/۱	۲۵۱۲۷	درجه ۴
۱/۵	۳۳۷۳	۰/۷	۱۷۱۷	درجه ۵
۲/۰	۴۴۹۰	۱۲/۴	۲۶۹۱۴	درجه ۶
۱۰۰/۰	۲۲۳۸۹۴	۱۰۰/۰	۲۲۳۸۹۴	جمع

نتیجه مطالعات نیمه تفصیلی خاک شناسی در دشت گرگان و دشت رودخانه نکا

در جدول ۲ درج شده است :

جدول شماره ۲

وضع خاکهای دشت رودخانه نکاء و قسمتی از دشت گرگان *

قسمتی از دشت گرگان		دشت رودخانه نکاء		نوع ختاك
درصد	مساحت (هكتار)	درصد	مساحت (هكتار)	
۳/۵	۱۴۰۰	۱۰/۴	۱۱۰۳۲	درجه ۱
۲۱/۴	۸۶۰۰	۱۸/۴	۱۹۵۵۱	درجه ۲
۴۷/۰	۱۸۹۰۰	۲۱/۲	۲۳۵۹۸	درجه ۳
۲۸/۱	۱۱۳۰۰	۵۰/۰	۵۳۲۹۳	درجه ۴، ۵، ۶
۱۰۰/۰	۴۰۲۰۰	۱۰۰/۰	۱۰۶۴۷۴	جمع

* دوطرف گرگانرود و قره سو

بطورکلی خاکهای زراعی مرغوب بود و برای کشاورزی مناسب است . قسمتی از خاکهایی که نزدیک گرگانرود است شور بوده و باید اصلاح شوند . این خاکها در اثر کشت مداوم فرسوده شده و احتیاج به تقویت دارند . خاکهایی که از جنوب گرگانرود تا رود اترک وجود دارند اکثراً " شور بوده و برای زیرکشت آوردن آنها احتیاج به اقدامات اصلاحی پرخرج و مفصلی است . دردسشت گرگان حدود ۷۲ درصد زمینها در ردیف های درجه يك و دو سه قرار دارند در صورتیکه این نسبت در دشت رودخانه نکاء به ۵۰ تقلیل پیدا میکند .